
Překlad je náročná disciplína, říká oceněný filolog Patrick Corness

Překlad je náročná disciplína, říká oceněný filolog Patrick Corness

Ve čtvrtek 18. 4. byla na zasedání Vědecké rady Filozofické fakulty UK udělena stříbrná pamětní medaile. Za přínos mezinárodní bohemistice, translatoologie a didaktice ji obdržel britský filolog a překladatel Patrick Corness. V interview jsme hovořili o překládání z češtiny, o úskalích překladů poezie či o aplikacích, které mohou překladatelům usnadnit život.

Jak vás napadlo začít se zabývat jazykem, historií a kulturou slovanských národů?

To je na dlouhé vyprávění, určitě však můj zájem o slavistiku ovlivnil fakt, že část mé rodiny žije v Praze, takže s manželkou pravidelně navštěvujeme české příbuzné, ale i mnohé přátele. Rád jezdím do Čech také za kulturou, do Národní knihovny, udržuji vztahy s Univerzitou Karlovou. Je pro mne velká čest, že Filozofická fakulta UK vyjádřila uznání mé práci udělením pamětní medaile.

Ve vaší bibliografii mě zaujal především anglický překlad knihy Jiřího Levého Umění překladu. Jak jste se k této knize dostal? Lze vůbec tak specifický text – učebnici pro překladatele do češtiny – překládat do jiného jazyka?

K prvnímu vydání knihy jsem se dostal náhodou v Praze v roce 1963. Jiří Levý později vytvořil revidované verze pro německé a ruské čtenáře a ty byly do příslušných jazyků i přeloženy. Bohužel, česká předloha těchto revidovaných verzí se nedochovala, a proto je druhé české vydání zpětný překlad z verze německé.

Přeložit klasické dílo Jiřího Levého byl každopádně složitý úkol. Například jsme s redaktorem hodně diskutovali o tom, které případové studie vybrat, aby vyhovovaly anglickému čtenáři, a které oddíly vynechat, protože se příliš konkrétně týkají češtiny.

V návaznosti na tuto práci jsem sestavil čtyřjazyčný paralelní korpus zmíněných verzí, který byl zařazen do projektu InterCorp. Díky němu lze historii knihy a různým jejím verzím lépe porozumět.

Dá se pomocí textu Jiřího Levého naučit „překladatelské základy“, nebo se překladatelé vycvičí jedině zkušenostmi a praxí?

Knihy Jiřího Levého je pro překladatele skvělým průvodcem. Může se zdát velmi populární a přehledná, ale čtivá je jen zdánlivě. Jeho teorie je propracovaná, s promyšlenými základy.

Kam se podle vás bude překladatelství dále ubírat? Převezmou za lidi práci překladatelské aplikace? A jak vychovávat nové překladatelské generace?

Dnes již máme velmi sofistikované překladatelské nástroje, nikdy se na ně ale nelze úplně spolehnout a nikdy nemohou nahradit živého překladatele. Lidé podléhají dojmům, že stačí zadat text do Google Translate, místo aby si na překlad někoho najali. Musíme mít ale na paměti, že technologie, ať už je jakkoli sofistikovaná, stále zůstává pouhým nástrojem. Existují skvělé on-line zdroje včetně rozsáhlých slovníků. Ostatně jedním z nejlepších pomocníků pro překladatele je vyhledávač Google, který dovoluje kontrolovat si četnost užití, gramatiku, syntax a další aspekty týkající se specifík konkrétního cizího jazyka – pokud přesnou podobu nějakého výrazu nenajde Google, velmi pravděpodobně je napsán špatně. Já osobně si tedy nedovedu představit, že bych překládal bez přístupu k internetu. Je to kouzelná skříňka plná informací.

Překládáte také beletrii?

Ano, překládám především krásnou literaturu, romány, povídky i poezii. Mám rád současnou ukrajinskou literaturu, která je poměrně málo známá. Naštěstí žijí lidé jako Rita Kindlerová, překladatelka z ukrajinštiny do češtiny, která kromě překládání ukrajinskou literaturu také popularizuje. Obdržela za to dokonce významnou ukrajinskou literární cenu.

Přeložil jsem do angličtiny také některé knihy Nataši Tanské – část její básnické tvorby, která se mi velmi líbí, a jednu knížku pro děti. Uvažuji také o překládání českých pohádek. Vzpomínám si, že mě jednou požádali angličtí turisté, jestli bych jim pomohl najít knihu českých pohádek přeložených do angličtiny pro jejich vnoučata. Bohužel žádná z dostupných knížek nebyla přeložena anglickým rodilým mluvčím a na kvalitě to bylo bohužel znát. Dnešní děti si sice zvykly spíše na Harryho Pottera, ale knížka českých pohádek v angličtině by si také mohla najít cestu na policek v dětských pokojích.

Překládá se do angličtiny česká literatura pro dospělé?

Ve velkém množství. Každý zná Milana Kunderu, ovšem v jeho případě je samozřejmě otázka, jestli je možné, považovat jej ryze za českého spisovatele. Kromě klasiků typu Karla Čapka se čte například Viewegh. Jeho Výchova dívek v Čechách se dočkala skvělého překladu od A. G. Braina. V angličtině také vyšla některá díla Miloše Urbana – myslím, že uchytit by se mohla i jeho sbírka povídek Mrtvý holky, zatím ji ale nikdo nepřeložil.

Bohužel podíl překladové tvorby na anglickém knižním trhu obecně zůstává velmi malý ve srovnání s českým trhem, na němž překlady tvoří až kolem čtyřiceti procent prodávaných knih.

Říká se, že spisovatelé buďto ovládají „disciplínu“ románu, nebo povídek. Platí totéž o překladatelích?

Levý zastává názor, že dobrým překladatelům prózy se často nedaří na poli poezie a naopak. Sám se pokouším o obojí. Překládání poezie je v podstatě takový hlavolam. Hlavní problém spatřuji v tom, že anglický repertoár rýmů je omezený, což překládání do tohoto jazyka obzvláště znesnadňuje.

Patrick Corness se narodil v Newcastle-under-Lyme, Anglie. Studoval slovanské jazyky a němčinu na univerzitě v Londýně (SSEES & UCL), Moskevské státní univerzitě a Univerzitě Karlově v Praze. Většinu jeho kariéry tvoří pedagogické působení na univerzitách (výuka ruštiny a němčiny v Sunderlandu, Coventry, Warwicku), přičemž na Lanchester College v Coventry přispěl ke vzniku prvního vysokoškolského studijního programu ve Velké Británii zaměřeného na školení profesionálních lingvistů (např. tlumočnicků, překladatelů, zahraničních korespondentů apod.) v roce 1970.

Od roku 2000 překládá krásnou literaturu do angličtiny (především českou, německou, polskou, ruskou a ukrajinskou) a v akademické sféře se zabývá korpusem literárních překladů a souvisejícími programy. Jako (čestný) hostující odborný asistent působí v Ústavu translologie na Univerzitě v Leedsu a je členem Společnosti autorů / Asociace překladatelů v Londýně.